

La justícia

Una de les preguntes que sovint s'escolten és: què li dec a Déu? I la resposta és ben senzilla: li ho devem tot.

09/08/2023

La concepció clàssica de justícia s'ha resumit en unes quantes paraules plenes de significat: “donar a cadascú allò que és seu”. Aquesta definició suposa que algú deu i que algú dona, és a dir, que hi ha persones en relació. Per això, pensar en la virtut de la justícia és pensar en relació.

La relació entre persones considera que «Déu ha creat l'home racional i li ha donat la dignitat d'una persona dotada de la iniciativa i del domini dels seus actes».[1] Només si considerem la dignitat igual i la llibertat igual de cadascú, llavors és possible dir que les relacions entre les persones són justes. No hi pot haver, per exemple, relacions justes entre les persones si unes són esclaves de les altres, ja que aquesta submissió implica no adonar-se de “qui són els altres”.

Tanmateix, «l'enunciat “donar a cadascú allò que és seu” no expressa tot el que està implicat en la justícia ni explícita la totalitat del que necessita l'home per ser just».[2] És veritat que la «justícia és donar a cadascú allò que és seu; però jo hi afegiria que no n'hi ha prou».[3] deia sant Josepmaria. No n'hi ha prou, perquè no es tracta només de respectar els drets de les altres

persones, sinó de considerar que en les relacions de justícia “l’altre és també persona”.

Aquesta és la raó per la qual quan tractem el tema de la justícia, convé preguntar-se a qui dec o a qui dono? Es tracta de preguntar-se pel subjecte al qual fan referència aquesta mena de relacions. Una justícia fonamentada en la naturalesa de les parts i no de les lleis.

1. Què li dec a Déu?

Una de les preguntes que sovint s’escolten és: què li dec a Déu? I la resposta és ben senzilla: li ho devem tot. De fet, la justícia amb Déu —si se’n pot dir així— és diferent de la justícia amb els altres homes. «Les relacions entre l’home i Déu no són relacions de justícia en sentit propi». [4] La raó es troba en el fet que està a un nivell diferent: la relació és Creador-criatura i no criatura-

criatura. Per tant, si volem saber com pot ser justa la relació de cadascú amb Déu, cal que ens preguntem qui és Déu per a nosaltres? Què vol dir que és Creador? O, més ben dit, què és essencialment Déu?

Sant Joan ens ho diu en una de les seves cartes: «Déu és amor» (1 Jn 4, 8). Aquestes paraules ens donen l'horitzó cap al qual es dirigeix la manera cristiana de viure la justa relació amb Déu. Un camí que està inscrit en la mateixa naturalesa de l'home: Déu, que és amor, ha creat l'home a imatge i semblança seva per amor, i li ha donat la capacitat de respondre amorosament mitjançant la seva llibertat. Es pot dir que Déu ha volgut que l'home dugui a terme la seva vivència existencial de la mateixa llibertat precisament a través de l'acte més essencial i més propi de la naturalesa divina que és estimar.

És cert que la nostra dignitat és deguda a Déu Creador, la qual cosa crea un vincle de forta dependència, perquè no ens hem creat a nosaltres mateixos. Una dependència total que no significa submissió o esclavisme, ja que en el moment en què Déu ens va crear, ens va fer lliures. Llibertat humana que és manifestació de la llibertat divina i capacitat de resposta perquè l'home es decideixi a correspondre Déu —que és Amor— estimant.

La Sagrada Escripura ens mostra que l'home just és l'home bo i sant, és a dir, l'home que, a través de la seva vida, en l'exercici continu de la seva llibertat, es decideix pel bé.^[5] De fet, s'assenyala Israel com un poble que estima el seu Déu precisament quan al llarg de la seva història es decideix per Ell, que és el Summe Bé.

Aquest caminar d'Israel pel camí de l'amor, triant el bé, va ser assumit

per Crist en la seva vida. Ell va ser l'únic veritablement just davant de Déu, perquè, sent el Fill de Déu, es va fer home perquè el fill de l'home fos fill de Déu.[6] Crist, assumint la naturalesa humana en el Misteri de l'Encarnació, va portar a Déu totes les realitats en el Misteri de la Redempció. Ell va ser l'únic just en sentit ple i ens va ensenyar el camí de l'home just:[7] un camí humà i diví de donació i correspondència a l'amor de Déu Pare.

Això vol dir que «si Déu és amor, i l'experiència de l'amor és una experiència humana, vol dir que a través de l'amor accedim a una imatge més veritable de Déu i dels homes».[8] Per tant, la relació entre Déu —que és amor— i els homes —criatures creades per amor a imatge i semblança de Déu— serà justa en la mesura que prenguem consciència de la nostra condició de fills de Déu i

actuem, en conseqüència, per amor i per a l'amor.

2. Què els dec als altres homes?

La segona pregunta a la qual volem respondre és què els dec als altres? En aquest cas, quan es parla de justícia entre els homes és fàcil confondre els deures que emanen d'aquesta virtut amb els de la caritat. No és el mateix un deure de justícia que un deure de caritat. És diferent preguntar-se què li dec a una persona?, que preguntar-se per què m'he de preocupar pel proïsme?

El perill consisteix a atribuir a la caritat «coses que en realitat pertanyen als deures de justícia més estrictes, falsificant així la veritable naturalesa dels problemes socials, o que la insistència sobre els vincles més íntims porti a descuidar les exigències més bàsiques de la

justícia. Per exemple, els vincles de caritat que hi ha entre qui encarrega una feina i el que la compleix no poden portar de cap manera a pagar menys del que és degut, o a complir la feina de manera descuidada».[9] S'imposa, per tant, la necessitat d'entendre bé la naturalesa d'aquesta virtut.

L'«objecte de la virtut de la justícia és, doncs, donar a cadascú el seu dret, donar o respectar el que és seu i li és degut: la vida, la llibertat, els béns dels quals és propietari legítim, la fama, etc. Més breument, es pot afirmar que objecte de la virtut de la justícia és el dret, però entenent per dret la cosa justa en si mateixa, el que és just, i no la llei ni la ciència del dret».[10]

Això ressalta tres característiques fonamentals. La primera és l'alteritat. En el sentit més obvi vol dir que la justícia és cap als altres i,

per tant, sempre es requereixen dues persones físiques o morals o més. Les obligacions i els deures respecte a un mateix no són objecte de la justícia.

En el sentit més profund, l'alteritat presenta la pregunta més essencial: qui és l'altre? La justícia se sol representar com una dona que té els ulls embenats. És una imatge que intenta ressaltar la importància de considerar que "l'altre", tant si és simpàtic com antipàtic, conegut o desconegut, germà o estranger, etc., és també persona i, per tant, amb la mateixa dignitat que nosaltres. En conseqüència, no hi tenen cabuda l'acceptació de persones, l'exercici despòtic de l'autoritat, lesionar la fama dels altres,[11] etc., sinó que totes s'han de tractar i considerar com el que són: persones amb la mateixa dignitat que la de cadascú.

[12]

La segona característica mostra que en la justícia hi ha un “dèbit en sentit estricte”. La justícia exigeix donar a cadascú el que és estrictament seu. Alguns exemples de l’actitud pròpia de l’home just en l’àmbit del treball consisteixen a esforçar-se per no retardar la feina dels altres, aprofitar les hores de què es disposa, pagar puntualment, etc. En canvi, altres pràctiques com retenir el salari que es deu als treballadors, el robatori, el frau o no pagar els deutes són contràries a la virtut de la justícia, precisament perquè no es dona el que es deu.[13] «Per això, “l’altre” pot exigir i reivindicar activament el compliment del deure de justícia de la nostra part, i la comunitat política pot legítimament utilitzar la coacció perquè el deure de justícia es compleixi».[14]

La tercera característica consisteix en la igualtat. Ressalta que el compliment del deure de justícia

restableix la igualtat entre dues persones. Quan s'encarrega una feina a l'altre i es paga després d'haver-la obtingut, es restableix la igualtat. La justícia només es pot donar entre persones que estan en un pla d'igualtat fonamental, és a dir, si es considera que "l'altre és persona".

Aquestes tres característiques «posen en relleu que la *justícia implica fonamentalment reconèixer que tot home, pel fet de ser home, té la mateixa personalitat, subjectivitat i dignitat fonamental*». [15]

El camí que sant Josepmaria ensenya per a la pràctica de la justícia en les seves tres característiques implica, en primer lloc, «complir els deures d'un mateix». [16] Uns deures que es manifesten en les ocasions més ordinàries de la vida —els que deriven dels contractes i les convencions que s'acorden; l'atenció

de la família; l'atenció del treball i les implicacions que comporta; l'atenció de la comunitat de veïns, els amics, les iniciatives, etc. — i mitjançant els quals es concreta la consideració pels altres. Aquesta manera de viure la justícia té en el seu fonament adonar-se de “qui són els altres” i donar-los el que se'ls deu.

L'àmbit familiar és un lloc privilegiat per començar a viure la virtut de la justícia. Per exemple, el reconeixement del cansament per part de cadascun dels esposos al final d'una llarga jornada de feina forma part de la virtut de la justícia.

Conseqüència d'això serà la pràctica d'algunes característiques pròpies de la virtut de la caritat, com pot ser l'amabilitat en el tracte i en demanar ajuda. Altres exemples de la virtut de la justícia en la família són el respecte dels fills als pares i als avis, la col·laboració pel que fa a l'atenció dels fills i les tasques de la casa,

dedicar el temps necessari als fills en funció de les circumstàncies pròpies de cadascú, etc.

3. El que dec a Déu ho dec als altres?

Encara ens podríem fer una última pregunta: dec als altres el que dec a Déu? El reconeixement de la unió intrínseca que hi ha entre la relació justa amb Déu i la justícia en relació amb els altres homes porta a percebre amb força que «quan hi ha amor de Déu, el cristià tampoc no se sent indiferent davant de la sort dels altres homes».[17] Per això, «ningú no estima la justícia si no estima de veure-la complida en relació amb els altres».[18]

La inseparabilitat entre el que es deu a Déu —adorar-lo, obeir-lo i estimar-lo; lliurar-li tot el que som i podem, perquè tot és seu— i el que ha de ser la justícia respecte als homes —no

només donar a cadascú el seu dret, sinó valorar-lo i apreciar-lo com a persona— influeix en la manera cristiana de viure la justícia amb els altres. D'una banda, saber que Déu ens ho ha donat tot i que ens estima, porta a voler estimar els altres com els estima Déu. Aquesta és la mesura que va establir Crist: «estimeu-vos els uns als altres tal com jo us he estimat».[19] D'altra banda, ser just davant de Déu, estimar-lo, vol dir també ser just amb els altres homes i voler un món més just.

El Magisteri de l'Església ho ha repetit en nombroses ocasions quan insisteix en el fet que la convivència pacífica es basa necessàriament en la justícia i en la caritat. L'una sense l'altra no són suficients. A això es referia sant Joan Pau II quan va dir que «l'experiència del passat i del nostre temps demostra que la justícia per si sola no és suficient».[20]

El treball és, en els ensenyaments de sant Josepmaria, el lloc on s'harmonitza la pràctica de la justícia i la caritat. Un camí en el qual resplendeix la inseparabilitat entre l'home just davant de Déu i l'home just amb els altres. Així ho va sintetitzar clarament quan deia que un deure bàsic de justícia consisteix a treballar bé: «aquesta feina que ocupa les nostres jornades i energies, ha de ser una ofrena digna per al Creador»,^[21] i una tasca que millori la vida dels homes. Són molt nombrosos els camps, els aspectes i els detalls que poden ajudar a viure aquest camí.^[22] La reflexió personal de cadascú pot ajudar a entrar en aquest camí.

Ignacio Ramoneda Pérez del Pulgar

[1] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 1730.

[2] M. A. Ferrari, *Justicia*, a: J. L. Illanes (ed.), *Diccionario de san Josemaría Escrivá de Balaguer*, Monte Carmelo, Pamplona 2013, p. 705.

[3] S. J. Escrivà de Balaguer, *Amics de Déu*, Ediciones Rialp, 2002, núm. 83.

[4] Á. Rodríguez Luño, *Scelti in Cristo per essere santi, III: Morale Speciale*, EDUSC, Roma 2008, p. 39.

[5] «"Just" és l'"home bo", perquè compleix la llei divina (*Pr* 10, 28; *Sv* 3, 10; etc.); el "just" per excel·lència serà el Messies (*Is* 45, 8; 53; *Sv* 2, 18); "qui és just practica la justícia i el dret" (*Ez* 18, 5); hi ha sinonímia entre justícia i santedat (cf. *Mt* 3, 15; 5, 6-10; 6, 1-33, 15, 20; 21, 32); "just" és l'home bo, fidel a Déu (cf. *Mt* 23, 34; *Lc* 1, 6; *Act* 10, 22; *2 Pe* 2, 8); el "just" per excel·lència és Jesucrist (cf. *Mt*

27,19; *Lc* 23, 47; *Act* 3, 14)» (Ferrari, *Justícia*, p. 706).

[6] Cf. Athanasi d'Alexandria, *De Incarnatione*, 54, 3 (p. 25, 192B).

[7] Cf. Concili Vaticà II, *Constitució pastoral Gaudium et Spes*, 7.XII.1965, «AAS» 58 (1966) núm. 22.

[8] I. Adeva Martín, *Caridad-Amor*, a: *Diccionario de Teología*.

[9] Rodríguez Luño, *Scelti in Cristo*, III, p. 43.

[10] *Ibidem*, p. 37.

[11] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 2493-2499.

[12] «Escolteu les causes dels vostres germans i sentencieu amb justícia sobre les qüestions que es presentin entre ells o amb els immigrants que viuen entre vosaltres. En les sentències, escolteu tothom, tant la gent senzilla com els poderosos, i no

tingueu por de ningú, perquè és Déu qui jutja. Si trobeu un cas massa difícil per a vosaltres, porteu-me'l, que jo l'examinaré» (Dt 1, 16-17).

[13] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 2240.

[14] Rodríguez Luño, *Scelti in Cristo*, III, p. 38.

[15] *Ibidem*, III, p. 39.

[16] Ferrari, *Justicia*, p. 706.

[17] *Ibidem*, núm. 67.

[18] S. J. Escrivà de Balaguer, *És Crist que passa*, Ediciones Rialp, Madrid 1973, núm. 52.

[19] *Jn* 13, 34b.

[20] Joan Pau II, *Carta Encíclica Dives in Misericordia* (20-XII-1980), «AAS» 72 (1980) núm. 12.

[21] S. J. Escrivà de Balaguer, *Amics de Déu*, núm. 55,

[22] Cf. Fernández Carvajal, F., *Pasó haciendo el bien*, Palabra, Madrid 2016.

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca/article/la-justicia/](https://opusdei.org/ca/article/la-justicia/)
(28/03/2025)